

STARÝ NÁLEZ BRONZOVÉ SEKERY S TULEJKOU Z NALŽOVIC, OKR. PŘÍBRAM

Rastislav Korený

ÚVOD

Ve sbírkách městského muzea v Sedlčanech se nachází dosud muzejně neevidovaná bronzová sekera. Byla nalezena v roce 1907 (nebo před tímto datem) v mezi na poli u osady Chlum, k. ú. Nalžovice (obr. 1). V uvedeném roce ji do sedlčanského muzea daroval pan V. Dort z Chlumu (Hájek, čj. 6853/74). V literatuře byla zřejmě poprvé zmíněna Č. Habartem, který ji popsal jako bronzovou nádobku (Habart 1925, 271, obr.-č. 7).

Popis: Bronzová sekera s tulejkou a ouškem, šestiúhelníkového profilu a jednoduchým zesíleným okrajem, s nekvalitní patinou. Výška 74 mm, ústí 35 × 26 mm, šířka břitu 32 mm. Od spodního okraje ústí je zavěšeno jedno plastické žebírko. V tulejce dochovány malé zbytky dřeva. Obr. 2.

Uložení: MM Sedlčany, neev.

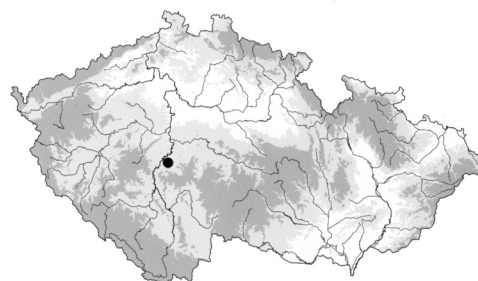
Literatura: Habart 1925, 271, obr. 7; Borkovský 1941, 94; Smejtek 1987, 358-zde jako Chlum; Sklenář 1990, 36.

DISKUSE

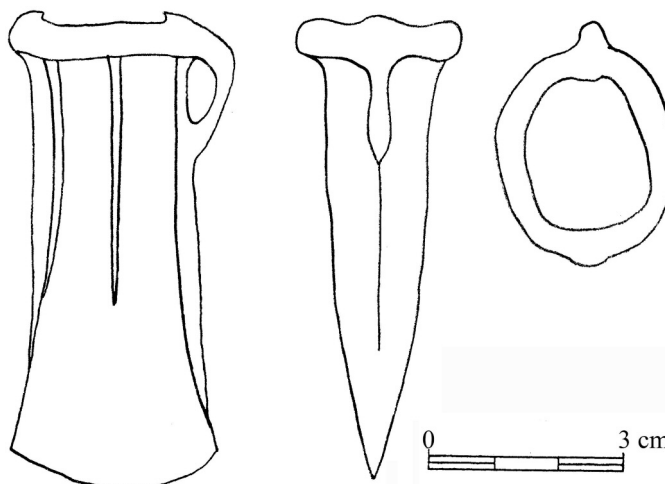
Chronologické zařazení sekerky s tulejkou z Nalžovic je poněkud obtížné, neboť se jedná o typ s vertikálním žebírkem, což je výzdobný prvek průběžný po celou mladší až pozdní dobu bronzovou (Petrescu-Dîmbovița 1978; Salaš 2005, 41). Pro datování je tedy významnější celkový tvar sekery.

V českých nálezech má náš exemplář protějšek v sekerě z depotu z Rabštejnské Lhoty (Kytlicová 2007, taf. 189:B2). Z jednotlivých nálezů lze ještě uvést blíže nelokalizovanou sekera z Roztok u Prahy (Smolík 1878–81, obr. XXII:39) a Stvolínku (Bouzek – Koutecký 2000, 32, pl. 2D). Sekery tohoto typu (skupina XII podle Říhovského 1992) se v moravských depotech našly v Kuřimi, Žárovici-Hamrech 7, a do jisté míry i v Tvořihrázi a Krumšíně (Salaš 2005, tab. 379:3, 388:16,17, 476:B2, 456:B1). Všechny uvedené depoty jsou shodně datovány do H B1, v případě Stvolínku a Tvořihráze pak obecně do mladší fáze popelnicových polí. V Polsku jsou pak nejbližšími analogiemi malé formy lužických seker, zvl. pak nezdobené exempláře typu Czarków, datovaného do IV.–V. periody (Kuśnierz 1998, taf. 15:259).

Sekera lze tedy datovat do pozdní doby bronzové, spíše pak do její starší etapy, z hlediska typologického pak náleží k drobným formám lužických seker.

Obr. 1. Poloha lokality na mapě ČR

Obr. 2. Nalžovice, okr. Příbram. Sekera s tulejkou (kreslil autor)

Nález otvírá několik interpretačních možností: hrobový kontext se jeví velmi málo pravděpodobný, neboť ve středních (Hřala 1973; Smejtek 2005), jižních (Chvojka 2009, 99), západních (Šaldová 1978), východních (Vokolek 2003) a severozápadních Čechách (Bouzek – Koutecký 2000)¹ se sekery s tulejkou v hrobech nevyskytují (srv. se situací v severozápadní Evropě, Maraszek 2006). Může naopak souviset s hromadným nálezem, rovněž nalezeným u Nalžovic v roce 1855 (nebo před tímto datem; Kytlicová 2007, taf. 129:C; Sklenář 2011, 196), který je také datován do H B1, anebo se jedná (nejspíše) o samostatný nález, který lze vyložit i jako tzv. jednokusový depot. Samostatné nálezy seker v mladší a pozdní době bronzové (s tulejí či bez), žel často bez známých nálezových okolností, byly v širším okolí nalezeny u Podlesí u Příbrami² (Vokolek 2009, 43, tab. 47:5),³ v prostoru mezi Kamýkem a Cholínem, u Blažimi (Korený – Frána – Fikrle 2011) a patrně i u Pyšel (Ernée – Smejtek 2010, 120–121).

PRAMENY

Obec Nalžovice, osada Chlum. Archiv NZ AÚ AV ČR Praha, v. v. i., č. j. 4538/40 (L. Hájek).
 Chlum, kat. obec Nalžovice. Archiv NZ AÚ AV ČR Praha, v. v. i., č. j. 960/46.
 Chlum, okr. Příbram, obec Nalžovice. Archiv NZ AÚ AV ČR Praha, v. v. i., č. j. 6853/74 (L. Hájek).
 Lazec? Archiv NZ AÚ AV ČR Praha, v. v. i., č. j. 1440/52 (V. Spurný).

LITERATURA

- Borkovský, I. 1941: Soupis pravěkých nálezů, hlášených Archeologickému ústavu v Praze v roce 1940, Zprávy památkové péče 5, 6, 92–95.
- Bouzek, J. – Koutecký, D. 2000: The Lusatian culture in Northwest Bohemia. Most.
- Ernée, M. – Smejtek, L. 2010: Mladobronzový depot (?) z Pyšel, okr. Benešov, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 23, 111–123.
- Habart, Č. 1925: Sedlčansko, Sedlecko a Voticko. I. Sedlčany.
- Hřala, J. 1973: Knovízská kultura ve středních Čechách. Archeologické studijní materiály 11. Praha.
- Chvojka, O. 2009: Jižní Čechy v mladší a pozdní době bronzové. Dissertationes archaeologicae Brunenses/Pragensesque 6. Brno.
- Korený, R. – Frána, J. – Fikrle, M. 2011: Nové poznatky o střední až pozdní době bronzové na Příbramsku, Archeologie ve středních Čechách 15, 259–265.
- Kušnier, J. 1998: Die Beile in Polen III. Prähistorische Bronzefunde IX-21. Stuttgart.
- Kytlicová, O. 2007: Jungbronzezeitliche Hortfunde in Böhmen. Prähistorische Bronzefunde XX-12. Stuttgart.
- Maraszek, R. 2006: Spätbronzezeitliche Hortfundlandschaften in atlantischer und nordischer Metalltradition. Veröffentlichungen des Landesamtes für Denkmalpflege und Archäologie Sachsen-Anhalt – Landesmuseum für Vorgeschichte 60. Halle (Saale).
- Petrescu-Dîmbovița, M. 1978: Die Sicheln in Rumänien. Mit Corpus der jung- und spätbronzezeitlichen Horte Rumäniens. Prähistorische Bronzefunde XVIII-1. München.
- Říhovský, J. 1992: Die Äxte, Beile, Meißel und Hämmer in Mähren. Prähistorische Bronzefunde IX-17. Stuttgart.
- Salaš, M. 2005: Bronzové depoty střední až pozdní doby bronzové na Moravě a ve Slezsku. Brno.
- Sklenář, K. 1990: Pravěké nálezy na Sedlčansku, Středočeský sborník historický 17, 5–80.
- Sklenář, K. 2011: Pravěké a raně středověké nálezy v Čechách do roku 1870. Pramenná základna romantického období české archeologie. Fontes archaeologici Pragenses 36. Pragae.
- Smejtek, L. 1987: Vývoj osídlení Příbramska v pravěku a jeho vztah k přírodnímu prostředí, Vlastivědný sborník Podbrdská 38–39, 313–367.
- Smejtek, L. 2005: Mladší a pozdní doba bronzová. In: M. Lutovský – L. Smejtek a kol., Pravěká Praha. Praha, 471–590.

¹ Z Podmokol pocházejí dvě sekerky s tulejkou, údajně z hrobů (Bouzek – Koutecký 2000, 36, pl. 7–8).

² Zde uvedený katastr však není jednoznačný – podle sdělení J. V. Bezděky mohlo jít též o k. ú. obcí Lazec, Orlov, Podlesí a Březové Hory (č. j. 1440/52, V. Spurný; srv. Smejtek 1987, 358–Lazec?).

³ Podle nepotvrzené informace měla být před několika lety u Bukové u Příbrami nalezena bronzová sekera neurčeného typu.

- Smolík, J. 1878–81: O bronzových pálstavech a celtech nalezených v Čechách, Památky archeologické 11, 495–510.
- Šaldová, V. 1978: Nynická skupina v západních Čechách. In: R. Pleiner – A. Rybová (eds.), Pravěké dějiny Čech. Praha, 397–404.
- Vokolek, V. 2003: Gräberfelder der Lausitzer Kultur in Ostböhmen I–II. Fontes archaeologici Pragenses 27. Pragae.
- Vokolek, V. 2009: Katalog sbírky oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea IV. Drobné přírůstky z let 1919–1939. Fontes archaeologici Pragenses 34. Pragae.

DER ALTE FUND DER BRONZEAXT MIT DER TÜLLE AUS NALŽOVICE, BEZ. PŘÍBRAM

Im Jahre 1907 (oder vor diesem Datum) wurde eine kleine Axt in der Gemeinde Nalžovice, die nach den zugänglichen mitteleuropäischen Analogien in die späte Bronzezeit datiert werden kann, entdeckt. Mit Rücksicht auf die Fundumstände ist es möglich, dass sie mit dem bekannten Hortfund zusammenhängt (Kytlicová 2007, Taf. 129:C). Es kann sich aber ebenfalls um den weiteren, in diesem Fall vermutlich den sog. „Einstück-Hortfund“ aus der späten Bronzezeit handeln.

Abb. 1. Die Lage des Fundortes auf der Karte der Tschechischen Republik

Abb. 2. Nalžovice, Bez. Příbram. Die Axt mit der Tülle